

KALEVALA DESTANI BAĞLAMINDA TÜRK VE FİN KÜLTÜRLERİNİN EVLİLİK ÂDETLERİ VE KADIN ALGISI KONUSUNDAKİ MÜŞTEREKLERİ

Commons About Marriage Customs of Turkish and Finnish Cultures and Woman
Perception in The Context of Kalevala Epic

Ali Osman ABDURREZZAK*

Öz: Evlilik dini ve hukuki özelliğe sahip kadın ve erkeğin birlikteliğini meşrulaştıran ritüeller ile sürecini gerçekleştiren sosyal bir olgudur. Kadın ve erkeğin sosyalleşmesi süreci bireylerin anne ve babalarından ayrılarak kendilerinin bir aile meclisi kuraları ile sonuçlanır. Türk kültüründe aile olmak isteyen kadın ve erkeğin evliliği, evlilik öncesinde ve sonrasında örf ve adetler, kadın-erkek rolleri ve davranışları gibi unsurlara bakıldığında kadın-erkek statüsünde farklılıklar olduğu görülmektedir. Kadının ve erkeğin yalnızca fizyolojik olarak değil aynı zamanda toplumsal roller açısından da farklılıklarının olduğu bilinmelidir. Toplumsal kurallara uygun hareket ederek ahlaki değerlere sahip olması beklenen kadının erkeğe göre daha kritik rollere sahip olduğu görülmektedir. Bu yönü ile kadının ideal eş olabilmesi için sahip olması gereken özellikler ve yerine getirmesi gerekli şartlar vardır. Kadının saç örgüsü ya da taktığı saç örtüsü topluma karşı kendi medeni durumu hakkında sözsüz mesaj niteliğini taşımaktadır. Kadının sosyal rolü yanında evlilik adetlerinin Türk kültüründe geçmişten günümüze bazı değişikliklere uğrayarak da olsa geçerliliğini koruyabilmektedir. Sosyal bir olgu olan evlilik büyüsel bir takım ritüeller ile devamlılığını korumaktadır. Evlilik ile ilgili adetlerin kültürlerarası benzerliklerine bakıldığında farklı coğrafyalarda ortak kültür aktarımlarının izlerini görmek mümkündür. Bu bağlamda, çalışmamızda Türk kültürü ve Fin milli destanı olan Kalevala'dan hareketle müşterek evlenme adetleri ve kadın algısı tespit edilmeye çalışılacaktır.

Anahtar kelimeler: Türk kültürü, Kalevala, evlilik adetleri, kadın

Makale Gönderim:
15.05.2015
Kabul Tarihi:
29.05.2015

---

* Yrd. Doç. Dr., Kastamonu Üniversitesi Türkçe Eğitimi Bölümü, ali-37@hotmail.com

Abstract: *Marriage legalizes coupling of women and man and finishes its process with rituals is a social fact. Socializing process of woman and man ends up with starting a family after they leave their parents. It is seen that there are differences in woman and man status when looking at such as factors marriage, manners and customs before and after marriage, roles and behaviors of woman and man. It is known that there are differences not only in physiological but also with regards to sociological roles. It is seen that woman is thought to have moral rules and behave according to social rules has more critical roles than man. From this respect there are conditions and features woman must have and fulfill. Hair braid and cover have the characteristic nonverbal message about woman's own marital status. Woman social role and marriage customs survive from past to present although there are some changes in Turkish culture. Marriage which is a social fact preserve continuity with some magical rituals. It is possible to see traces of common cultural transmission in the different geographical when looking at intercultural similarities about marriage customs. In this context it is tried to determine the common marriage customs and woman perception with reference to Turkish culture and Kalevala is Finnish national epic in our study.*

Keywords: *Turkish culture, Kalevala, marriage customs, woman*

GİRİŞ

Kadın ve erkeğin sahip olduğu kimliklerin ortak bir işlev kazanması evlenip, bir aile kurmayışı ile başlar. Evli çiftlerden erkeğin baba, kadının anne kimliğine bürünmesi toplumsal beklentinin getirdiği bir durum olarak görülmektedir. Erkek ve kızın sosyalleşmesinde önemli rol oynayan evlilik, aile kurma süreci ile ahlaki, toplumsal, ekonomik, psikolojik birçok işleve sahip olur. Kızın ve erkeğin sosyalleşme sürecinde önemli bir yeri olan evliliğin birlik ve beraberlik içerisinde olmayı gerektiren toplumsal bir olgu olduğunu belirten Örnek (2000:185) evliliğin yaşamı idame ettirmede hayatın paylaşılmasında kadın ve erkeğe düşünün ayrı görevlerin olduğunu da altını çizmiştir. Sosyal yapının temeli olan aile “bu birliği sağlayan evlenme olayına evrensel bir karakter kazandırmıştır” (Baraz 1998: 56). Her kültürün tarihsel sürecinde var olan ilkel toplumlardan bu yana hukuksal bir boyut elde ederek meşruluk ve resmîyet kazanmış “aile kesinlikle bir sosyal olay olup, kadınla erkeğin meşru beraberliği demektir” (Baykara 2001: 153). Belli bir akit olan evlilik ile “doğacak çocukların meşruiyeti” oluşturulurken soyun devamlılığı da sağlanacaktır (Özbudun ve Uysal 2012: 147). Türk kültüründe aile olmak isteyen kadın ve erkeğin evliliği, evlilik öncesinde ve sonrasındaki örf ve adetler, kadın-erkek rolleri ve davranışları gibi unsurlara bakıldığında kadın-erkek statüsünde farklılıklar olduğu görülmektedir. Özellikle erkeğin baskın konumda olması ataerkil

toplum yapısının göstergesi olup özellikle toplumdaki davranışlarına dikkat etmesi kadından beklenmektedir. Kadının ve erkeğin yalnızca fizyolojik olarak değil aynı zamanda toplumsal roller açısından da farklılıklarının olduğu bilinmelidir.

Toplumsal roller bağlamında yuva kuran evli ya da evlenecek kadından “hamarat, becerikli, temiz ve tutumlu olması beklenmektedir” (Ersöz 2010: 168). Eşine ve kaynanasına karşı tutum ve davranışlar olumlu özellikler taşımalıdır. Hane içerisinde ve dışarısında sergileyeceği davranışın yanında kadının giyimine de dikkat etmesi beklenmektedir. Bu gibi beklentiler ve sergilenen davranışlar hem erkek hem de kız evlâdın evlenme çağına gelmeleri veya evlenmeleri neticesinde olgunlaşmış birer birey olarak görülmesine neden olmuştur (Gömeç 2012: 34).

Erkeğin temsil edilmesinde de kadının toplumsal beklentileri yerine getirmesinin gerekliliği açıkça görülmektedir. “Kadının fiziksel ve anatomik yapısı böylece toplum içinde ikinci sırada olmaya ve evcil bir rol almaya uygundur; kısacası “biyoloji kader” olduğunu ileri süren Heywood (2013: 240) toplumsal rollerin kadın ve erkek için farklılığına dikkat çekmektedir. Destanlarda görülen kahramanın evleneceği kıza kavuşması için zorlu bir takım imtihanlardan başarı elde etmesinin gerekliliği fiziksel gücünün meşrulaştırmanın bir göstergesidir. Kadının elde edilirliliğinin fiziki güç ile gerçekleşmesi kadına durağan bir özellik katmıştır. Bu durumda erkek hedefe ulaşmak için uğraş veren kadın ise hedef konumunda görülmektedir. “Birbirini takip eden bir takım inanışlar ve uygulamalar çerçevesinde gerçekleşen” evlilik için fiziki başarının yanında yaşın da ehemmiyeti büyüktür (Kılıç; Altuncu 2014: 248). 10 yaşından itibaren bölgelere göre değişiklik gösteren ancak Türkiye’de 10-14 yaş aralığı olarak belirlenen buluş çağı erkek ve kızın “sosyo-kültürel ve biyolojik kişiliklerinin” gelişmeye başladığı yaş aralıkları olarak görülür (Örnek 2000: 193). Bu bağlamda evlilik sadece biyolojik değil toplumsal bir gereklilik olarak da görülmektedir. Genç yaşın dinamizmi ile soyun devamlılığı birbirine paralel olduğu söylenebilir. Bu durum Kalevala destanında genç-yaşlı zıtlıkları olarak karşımıza çıkmaktadır. “Yazık bana, koca bunak! / Genç yaşında evlenmemiş / Bekâr kalmışım; / Delikanlı çağında / Bir kadın almamışım! / Perişan olmak gerekmez, / Genç yaşında evlenene; / Çoluk çocuk isteyene, / Yuvasını erken kurana / Çıkarmayın aklınızdan, / Yasaklanır her zaman: / Yaşlılar, gençle evlenmesin / Güzellere gönül vermesin! / Yaşlı bunak, / Yiğitle bahse tutuşmak, / Kürek çekmek, yarış yapmak, / Aynı kıza talip olmak / yasak!” dizelerinde destanın başkahramanı Vainamoinen’in ifadeleri bu durumu örnek teşkil eder. Bu durum ile karşılaşılması ve soyun devamlılığının istendiğinin açık ifadesini Dede Korkut ve Manas destanlarından alınan örneklerde görebiliriz. Dede Korkut kitabında "Kam Püre'nin oğlu Bamsı Beyrek boyu" destanında Beyrek, beşik kertmesiyle tanıştıktan sonra nişanlanan Bamsı Beyrek eve döndüğünde babasının ne gördüğünü sormasına karşılık "Ne göreyim, oğlu olan ivermiş, kızı olan köçürmüş" diyerek evlenme isteğini açıkça ifade etmiştir (Ergin, 1964, s.30).“Çakıp Han benim han baham,/Cins bir at koştur,/Bin bu ata bana kız bul!/Güzel bir kadın alayım,/Bir kız koynu

göreyim!" dizeleri ile Manas'ın babasından kendisi için kız bulmasını istemesi, evlilik isteminin ortaya konulmasının yanında, Türk kültüründe evladın ailenin uygun gördüğü ile evlenilebileceğini de göstermektedir (Naskali, 1995, s.69).

Kalevala destanında evlilik ile ilgili uygulamalar özellikle Lemminkahainen ve Ilmarinen etrafında gelişmektedir. Bu iki kahraman gençliğin Vainamoinen ise yaşlılığın sembolüdür. Kalevala destanında Pohjolanın kızları ile daha çok iletişim halinde olan Lemminkäinen gençliğin içerisindeki sevginin yoğun olarak yaşanmasının temsilidir. Bu konuda Lemminkäinen'in "Finli Don Juan" olarak adlandırılması, genç ve güzel kızlara olan düşkünlüğünü açıklar niteliktedir. Diğer yandan ise bu özelliği ile pek çok zorluklarla karşı karşıya gelmektedir (Oinas, 1972, s. 103). Bu yönü ile bile Lemminkahainen evlilik isteğini annesi ile paylaşarak evden ayrılışı ve Pohjola diyarına gidişi Türk kültüründe de hâkim olan dış evlilik "exogamie" esasının Fin kültüründe de geçerli olduğu göstermektedir (Kafesoğlu 2014: 220).

Tacemen'in (1998: 266-271) "Türk Kimliği" adlı çalışmasında Türk kültüründeki ve Fin-Uğor kültür sahasında evlendirme inanışlarının benzerliklerine dikkat çekmiştir. Kız görme, dönürlük, kına gecesi ve uygulamalar, ağıt söyleme geleneği, oğlan evine gelen kızın başına saçı saçma adeti, gelinin baba ocağından oğlan evinin ocağına kül getirmesi gibi uygulamalar Türk ve Fin-Uğor kültürlerinin benzerlikleri arasındadır. Genel itibarıyla kahramanların yurttan ayrılış, mücadele etme, evlenilecek kız için belli imtihanlara maruz kalma, kızın yurda getirilişi, evlilik gibi epizotların içerisinde evlilik Kalevaladaki kahramanların merkezinde yer aldığı bir motif olma özelliği taşır¹. Motiflerin varlığı benzer olayların farklı kültürlerde yer aldığına işaret eder. Bu benzerlikler coğrafyaların sınırları ile çizilemeyecek kültürel sürekliliğin bir göstergesidir. Kültürün yok olması değil şekil değiştirmesi olarak ifade edebileceğimiz bu durum Kalevaladaki Türk kültürüne dair unsurların Fin-Uğorlar ile Türklerin Orta Asyadan gelen yakınlıkları ile alakalıdır. Ural-Altay dil ailesi içerisinde Türkçenin Altay dilleri Fincenin ise Fin-Uğor halklarının konuştuğu Ural dillerinin arasında yer alması kültürel benzerliği engellememiştir². Koşay'ın (1974: 120-121)

¹"Bütün halk kitaplarının mevzuu, oldukça sabittir" derken belli başlı olay örgüsüne sahip anlatımların olduğunu ve bu anlatımların tarz beraberliği, karakteristik bir farika" olmasını sağladığını ifade ederken motiflerin söylenenlerin aynı veya benzer kalıplar içerisinde aktarıldığı ve sözlü kültür gereği icraların kolaylaşması ve geleceğe miras olarak bırakılacak sözlü kültür ürünlerinin karakter adları ve konuları farklılık gösterse de bütünü oluşturan parçalar (motifler) sayesinde benzerlikler varlığına dikkat çekilir (Spies 1941: 14).

²Janhunen (2012, s.43)'nin ifadesine göre; Finlandiya'dan doğuya yapılan bilimsel çalışmaların temelinde özellikle Sibiryaya Finlilerin dilbilimsel kökenleri konusunda çalışıldığı ve 18.yy boyunca Kuzey Moğolistan'da Ural dil ailesine ait olduğunun bilindiği ortaya konulmuştur. Bir zamanlar Tuvali ve Moğolların dillerini konuşan halkın neslinin önceleri Sayan Samoyedler olduğu bilinmektedir. Ancak sözde Altay dilleri ile Ural dillerini birbirine bağlayan yapısal özellikler ve tarihi bağlantılar vardır. Bu durum Finlandiya'nın Altay karşılaştırmalı dilbilimsel gelişiminde önemli bir rol oynamakta olduğunun nedenidir. Finlandiya'daki Moğol çalışmaları daha çok genel Altay ve Ural-Altay çalışmaları ile birleşimi içerisinde yürütüldü."Moğol dili üzerine çalışan ilk önemli Finli bilim adamı Mattihias Alexander Castren olmuştur. Castren Rus-Moğol sınırını iki kez, Tıva ya bir kez gitmiş ve ikinci defada Altanbuluga geçmiştir. Baykal bölgesinde derlediği Buryat grameri ile ilgili materyaller ölümünden sonra meslektaşı AntonSciefner tarafından basılmıştır. Yaşayan Moğol dili üzerine yapılan ilk gramer çalışmasıdır. Buryat dilbilgisinin yanında Castren diğer diller üzerine de pek çok

Finlilerin büyük Türk uruğuna bağlılıklarını ve “Kalevalanın proto tiplerini” Asya’daki varlığından söz ederken Türklerin kardeş milletler ile ortak özelliklerinin maddi ve manevi erdemleri olduğunu altını çizmiştir. Bunun yanında, doğudan batıya yapılan akınlar ve göçlerin kaçınılmaz sonucu olarak kültür, inanç, yaşam şekli de beraberinde gelmiştir. Dolayısıyla “Kalevala eposunda Doğu destanları ile benzeşen motiflere rastlanması” doğal görülmelidir (Qezenferkızı, 2010, s.217). Batı kültüründe kadın algısının “dostluğun düşmanı, zaruri musibet, baştan çıkmanın ta kendisi, evin tehdidi, eğlenceli felaket, kötülüğün doğası” olarak yer almasına karşılık Türk ve Fin kültüründe kadının saygınlığı evlilik öncesi ve sonrası aile olmanın önemi bağlamında önemli bir yer teşkil etmektedir (Gültepe 2013: 238). Dolayısıyla Türk kültüründe yer alan evlilik olgusu, evlilik etrafında meydana gelen pratikler, gelin-kaynana ilişkileri, evliliğe dair verilen öğütler gibi unsurların Fin halkının milli kimliklerinin vesikası özelliğini taşıyan milli destanları Kalevaladaki yansımalarının tespit edilmeye çalışılması bu çalışmanın ana çerçevesini oluşturacaktır.

Evliliği bir takım ritüeller ile süslemek ilkel toplumlardan süregelen dinsel-büyüsel işlevlerinin devamlılığı olarak görülebilir (Russell 1983: 89). Bu bağlamda evlenmeye karar vermeden evliliğin gerçekleşmesine kadarki süreçteki uygulamaların tamamı evliliği yasal çerçeveye oturtulabilmesi için gerekli ritüellerdir. Bu ritüel “kişilerin bir statüden diğer statüye geçtikleri toplum tarafından organize” edilmekte olması doğum ile ölüm arasında gerçekleşen geçiş ayini özelliği taşımaktadır (Honko 2009: 206).

Türk kültüründeki kadın algısı bağlamında evlenilecek kadının özellikleri ve evlilik ile ilgili örf ve adetler, inanışlar, değerler tespit edilmeye çalışılırken günümüz uygulamalarının dayandığı temeller ortaya konulmada kültürümüzün temellerini oluşturan unsurlardan sözlü kültür ürünlerinden olan destanlarımızdan da faydalanılacaktır. Bu çalışmada Kalevala destanının seçilmiş olmasının nedeni mukayeseli çalışmalar kapsamında farklı coğrafya ve kültürlerin benzer yanlarının tespiti ve tarihi süreç içerisindeki etkileşmeyi ortaya çıkarmak ve bu tarz çalışmaların gerekliliğine inanılmasıdır. Çalışmanın ana konusuna geçmeden önce Kalevala destanının yazıya aktarılma süreci, bu süreçte rol oynayan kişi(ler) ve Fin halkı için önemi hakkında kısa bilgi verilmesi ile iki ayrı coğrafyanın evlilik ve evlilik olayı etrafında şekillenen pratikler açısından benzer kültürel değerlere sahip olabilmesinin nedenlerinin ortaya konulmasında faydalı olacağı kanaatindeyiz.

---

derleme yapmıştır. Castren tüm Ural ve Altay dillerini anlamasıyla Altay terimini ilk kullandır. Diğer bir bilim adamı ve Castren’in çağdaşı olan Herman Kellgren Türkçe ve Mançucanın yanında Moğolcadan etkiler olan Fin dili üzerine yapmış olduğu karşılaştırmalı monografi de Ural – Altay terimini ilk kullanan olmuştur. Yazıtlar külliyyatının Finlandiya’da yayınlanmasından sonra, Danimarkalı dilbilimci Wilhelm Thomsen Runik alfabesini çözümlenmeyi ve esas dilin Moğolistan’daki Türk İmparatorluklarının devrinden kalan Eski Türkçe olduğunu göstermeyi başarmıştır. Bu buluş Finlandiya’daki Moğol çalışmaları ile her zaman beraber ilerleyen Türkçe çalışmalara da önemli bir teşvik vermiştir” (Junhanen, 2012, s.44).

FİN HALKININ MİLLİ DESTANI: KALEVALA

Her milletin kültürel değerlerini sözlü ve yazılı olarak aktarımı ile milli kimliğinin oluşumuna zemin hazırlanır. Kendi öz dillerinde aktarılan kültürel unsurların yazılı kültür ortamına aktarılıp tarihi kaynak unsuru olarak kalabilmesi de dil ile kazanılan bağımsızlığın beraberinde getirdiği milli şuurun oluşumunu gösterir³. Türk dünyasının destanları da Kalevala destanı gibi milli kimliğin varlığının birer göstergesidir. Türk dünyası destanlarının engin kültürel zemininde hayat bulan destanların her biri bağımsız Türk milletinin birer vesikası halindedir. Bu açıdan bakıldığında cansız, ruhsuz gibi görülen yazılı kültür ürünü olmanın ötesinde destanın barındırdığı sözlü kültürün “yazılı metinden başka bir şey olabileceğini hiç akıllarına” getirilmemiş olması sözlü kültürün geçen zaman uyarlanarak sürekli kendini gelenekselleştirmesi anlamına gelir (Ong, 2012, s.33). Çünkü milli şuurun ve hafızanın dâhil olduğu destanlar kültürel miras ögesidir. İcra edilişleri ve yazıya aktarılışları arasında geçen zaman içerisinde ve geçmişten bugüne kadar bir milletin değerlerinin taşıyıcılığını üstlenen destanların kültürel bir hazine olduğu öğreticiliğini kaybetmemesi ile ilişkilidir. Özkul Çobanoğlu'nun (2007, s.13) “bu evrenin axis mundisinin en üstteki parçası, tarihi derinlik gösteren kutup yıldızı veya bir bayrak yahut simge olan kısmı, Oğuz Kağan Destanıdır. Manas Destanı ise bu kutup yıldızını yeryüzüne ve bugüne bağlayan altın kazıktır” ifadesi tükenmek bilmeyen kültürel canlılığı gösterirken her milletin kaybolmayan milli değerlere sahip olabileceğine işaret etmektedir.

Radloff (1990, s.88) Kalevalayı meydana getiren şarkılar hakkında, şarkıların bütünlüğünden kimsenin farkında olmamasından dolayı kimsenin de şuurunda yer almadığını ve hala bazı gizemli üstünlük içerisinde yer almayı ancak şarkılarda ve dolayısıyla kültür şuurunda doğuştan yer olduğunu ortaya koymuştur. “Kültürel kimliğin en büyük sembolü” ifadesi Radloff'un kültür şuurunda var olanın ortaya çıkması ile tamamlayıcı özellik taşıyor (Honko, 1996, s.31). Çünkü kültür hâlihazırda vardır ancak kimlik ve şuur olgusu bir itici güç ile harekete geçirilir. Fin halkının aslında var olan ruhun farkındalığı Kalevala⁴ ile ortaya çıkmıştır. Kalevala destanı Fin

³Fikirlerini açıkça ifade eden bağımsızlığın kendi öz dillerinin kullanımı ile yaşatılacağına inanan aydınların sesli düşünceleri de halk tarafından destek bulmuştur. “Biz İsveçli, Rus değiliz dolayısıyla Finli olmalıyız” diyen A.I.Arwidsson gibi âlimler Fin halkının uyanışa geçmesine öncülük etmişlerdir (Preminger, 1974, s.271).Hinshaw (1952, s.137-138) İsveç dili yerine Fincenin öğretilmesi gerektiğini düşünen Snellman edebiyatın içinde romantik ulusçuluğu getirdiğini bunun yanında Kullervo'nun ve Yedi Kardeşler (Seven Brothers)'in yazarı Alexis Kivi, Ktrinanın yazarı SallySalminen, Finlandiya'nın en mükemmel lirik şairi Leino bilinen belli başlı Fince de eser vermiş ve kendilerinden sonrakilere öncülük etmiş edebiyatçılar olarak bilinmektedir.

⁴KalevalaEliasLönnrot'un şu an Rusyanın bir parçası olan Kareliada sözlü geleneklerden derlediği epik şiirler olup, ilk basımının 12, 078 ikinci basımının ise 22-795 dize oluşmaktadır. Kalevala etimolojik açıdan değerlendirildiğinde “Kaleva” adlı mitik bir kahramandan türemektedir ancak “Kaleva” epik şiirde karşımıza çıkmaz (Mercatante ve Dow, 2009, s.553). “Kalevala” tam olarak “kahramanların diyarı” anlamına gelmektedir.

halkının sosyo-kültürel yansıması olmasının yanında arkaik zamandan semavi dinler dönemine kadarki süreci barındırmaktadır. Kalevalanın derlenmesinden önceki kültürel miras olma özelliğini taşıyan ve Kalevalayı oluşturan şiir parçaları milli kimliğin nişanesi olarak destana dönüşmüş ve Fin halkının kimlik oluşumunu sağlamıştı⁵. Kalevalayı kaleme alan Finlandiya'nın "Samaatti kasabasında" dünyaya gelen asıl mesleği doktorluk olan Elias Lönnrot (1802-1884) yapmış olduğu derleme çalışması ile "halkiyatçı" olarak ün kazanmıştır. Bunun yanında "Helsinki Üniversitesi Fin Dili Kürsüsü Profesörü" olan dil bilimci olması da bilinen diğer özelliğidir. Şair olarak da bilinen ve bu yönde "Fin Şiirleri" adlı yayınları olan Lönnrot'un doktor olması köylere, kasabalara girmesini ve bu yönüyle alan araştırmasında hızlı yol almasını sağlamıştır. Destan icracılarının gelen herkese icrada bulunmaması göz önüne alındığında Lönnrot asıl mesleği olan doktorluğunu avantajını kullanarak yerel halktan dinlediği şarkı ve şiirleri kaleme alarak Fin epik destanının meydana getirmiştir (Lönnrot 1965, s.XXIV; Kirby, 1961).

Fin halkbilimi çalışmaları konusunda Taylor (1961, s.7) "Fin edebiyatının başlangıcı ve Fin edebi çalışmalarının merkezinin halk şarkılarını temel alan Elias Lönnrot'un destanı Kalevala olduğu önem arz etmektedir. Lönnrot⁶ dönemi boyunca, folklor her zaman Finlandiya ulusal edebiyatının ve kültürünün çekirdeği olarak görüldü. Bu yüzden Finlandiya da folklor çalışmalarının tarihi daha çok metotlar tarihidir" diyerek metin merkezli başlayan Tarihi-Coğrafi Fin metodunun başlangıç temeli oluşturan Kalevala'nın sonraki farklı metot ve yöntemlere, karşıt görüşlere, eleştirilere zemin hazırlayıcı bir çalışma olduğuna vurgu yapmaktadır. Bu yönüyle yalnızca bölgesel olarak değil dünya halkbilimi çalışmaları konusunda geliştirilen yöntem ve metotlara temel oluşturmuştur. Kalevalanın meydana gelişine zemin hazırlayan milli ruhun temelini oluşturan siyasi, coğrafi, toplumsal nedenler Fin halkının hürriyeti gönülden istemeleri ile sonuçlanmıştır. Medeniyetlerin oluşmasında çevre faktörüne dikkat çeken Kafesoğlu (2014: 25-26) çevrenin çok çetin olması ya da elverişli olması halinde mücadele etmesi mümkün olmayacağını belirtirken motivasyon sağlayacak dış etmenlerin olması gerektiğine vurgu yapmıştır. Bu ruh

---

5 Zeki Velidi Togan (2011, s.32-33) EliasLönnrot'unKalevala destanını tek başına yazmayıp, milli kimlik kazanmanın isteği ile birlik ve beraberliğin güçlenmesi için dağınık haldeki parçaları bir araya getirdiği böylece milletin ruhunda var olan halk şiirlerinin milli destan kimliği alabildiğini açıkça ifade etmektedir. Türk destanlarının çoğunun milli halk şair tarafından derlenemeyip, yok olup gittiği oysaki Kalevala'nın ayrı ayrı parçalarının bir araya getirme işini üstlenen Lönnrot'un Homer ve Firdevsinin milletleri için harekete geçen şahsiyetler olduğu belirtilmiştir. D.Yıldırım'ın (1998, s.81) "kültür farklılığın güzelliğini yaratarak milli kimlikleri korumaktadır" ifadesi ile Fin halkının da Kalevala ile milli kimlik kazanırken aslında var olan kendi öz kültüründe canlanmasını sağladığının altını çizmektedir.

⁶Aptullah Battal [Taymaz]'ın (1933: 8) "Lönnrot, yeni gezgincilikleri esnasında yeni rim ozanlarını dinlerken, bunların sık sık şarkı parçalarını uzun bir bütün, halinde düğümlediklerine dikkat etmiş ve bundan, runolar gereği gibi karşılaştırılıp, işlenirse rabitalı bir destan yaratmanın mümkün olacağı fikrine varmıştır. Edebiyat cemiyeti işi genişletmeye karar vermiş ve her yıl runolar, şarkılar ve umumiyetle halk ağız edebiyatı mahsullerini derletmek için halk kümeleri içine adamlar göndermiştir" ifadesi ile Lönnrot tek başına Kalevala'nın yapıcısı olmadığını altı çizilmiş olur. Tek kökenli bir çalışma görünümünde olan Kalevala, Lönnrot'un derleme esnasında, icracılardan duyup hafızasında kalanların aktardığı çalışmadır.

içerisinde kendi öz kültürünü, dilini, toprağını meydana getiren Fin halkı ile Türk milleti arasındaki ilişkilerin olumlu özellik taşıması bağımsızlık mücadelesini hiçbir zaman bırakmamış iki millet oluşundan kaynaklandığını söylenebilir. “Rus boyunduruğundan kurtulmak için” yaptıkları bağımsızlık mücadeleleri ve özgür ve bağımsız bir devlet oluşu Türkiye’de sonsuz bir memnuniyetle karşılanırken Fin halkıda “Türk İstiklal Savaşını” yakından takip etmişlerdir. Bu siyasi yakınlaşma Osmanlı Devletinden başlayarak ticari, kültürel ve edebi boyutlar kazanarak daha da güçlenmiştir. “Fin-Ugor Cemiyetinin neşrettiği Dergisi ve eserleri ile Türk Tarihi ve Diline ait kıymetli eserler ortaya koymuş” olması “Türk dil tetkiklerinin yapılması ve Türk Dili ve lehçeleri üzerine araştırmalar” yapılması ile devam etmiştir (Kurat 1971: 21-32). Tarih boyunca süregelen Türk-Fin ilişkilerindeki yakınlık, mukayeseli kültürel çalışmamızda tespit edilen ortak yönlerin temellerinin ortaya konulmasına ışık tutacaktır.

EVLENİLECEK KADINDA ARANACAK ÖZELLİKLER

Kadının Fiziki Özelliği

“Kadın, toplumsal yaşam içerisinde yer yer tanrılaştırılmış olsa da, tarih boyunca değerlilik ya da değersizlik değişkeni ile yüz yüze kalmış olmasına rağmen” saç, kaş, kirpigi, gözü, ağız, boyu kısacası öne plana çıkan fiziki güzellikleri antik çağlardan bu yana malzeme konusu olmuş sanatın vazgeçilmez teması haline gelmiştir (Gülaçtı 2012: 78). Güzelliğin edebiyat, müzik, resim, heykeltıraşlık gibi sanatın hemen hemen her dalında kabul görmesi kadın ile güzelliğin özdeşleştirilmesini de beraberinde getirmiştir. Güzelliğin değişen dünya değerlerin bağlamında tüketim endüstrisinin bir ögesi haline gelmesi de güzelin tercih edilmesine sebep olmaktadır. Erkeğin evleneceği kadında aradığı kriterler arasında güzellik yadsınamaz bir öneme sahiptir.

Ankara’da Kavaközü köyünde yapılan bir araştırmaya göre hünerli, işten anlayan, becerikli olmanın yanında huy güzelliği ve fiziki güzellik de erkek için önemli olduğu tespit edilmiştir (Arslan 2004: 64). Türk kültüründe önemli bir yere sahip milli kimlik sembolü olan Manas destanında çirkinliğin bahtsızlık olarak görülmesi, “... Şurada oturan kızımın, erlik talihi yoktur hiç, il talihi de yoktur hiç, alnında bahtı yoktur. Bahtsız bir kız değil mi bu? Ötede oturan kızımın, alnında mührü var, dilinde siğili var, belalı bir kız değil mi bu? Ötede oturan kızımın, bak erlik talihi var, onda il talihi var, alnında bahtı var, bahtlı bir kız değil mi bu? Gerçek hanın kızı güzel bir insan değil mi bu? Gördüğü her iş mükemmel, benim kıymetli kızım değil mi bu? Gerçek hanın kızı o” ifadeleri ile anlaşılırken Pohjolanın bakire genç, güzel kızı ile evlenmek isteyenlerin birbirleri ile olan mücadelesi güzel ile evliliğin önemi ve destan kahramanlarının bu uğurda verdiği mücadelelere ve imtihanlara işaret etmektedir

(Naskali 1995: 153). Nitekim “kız evi ulaşılması imkânsız, yolu sihirle dolu bir mekan” olarak düşünülmesi kız evinin naz evi oluşu ile ilişkilendirilmesinin doğruluğunu göstermektedir (Aydemir 2013: 635). Evlenilecek kızı elde etmeninde getirdiği sorumluluklar da bu doğrultuda artmaktadır. Kalevala destanında da davranışsal ve fiziki açıdan eş olabilmenin gerekliliği “Huyu huyuma uysun; / Güzelliğime eş isterim, / Boyu boyuma uysun!” dizeleri ile anlaşılmaktadır (Lönnrot 1965: 111). Bunun yanında “Ak-Kemik hanın çocuğu / çok akıllı bir insanmış / çok güzel bir kadınımış” ifadeleri kadının hem güzel hem de akıl olduğunu göstermektedir. Kadının öğüt verici rolü üstlenmiş olması ailede hâkim güç olduğunu anlamına gelmemektedir çünkü “toplumsal baskı kadın sözünün erkek tarafından itibara alınması konusunda büyük bir engel çıkarmaktadır” (Doğan 1995: 237).

Evlenilecek genç kız uğruna verilen uğraşların temelinde genç kıza layık olabilme, sevginin ölçülmesi, karşılaşılan zorluklar karşısında direnme gücü gibi unsurların onaylanması yatmaktadır. Väinämöinen’in temel düşmanı olarak görülen Pohjola kadını olan Louhi büyük kötü büyüler yapabilme yeteneğine sahiptir ve pek çok güzel kıza sahiptir. Bu kızları elde edebilmek için Ilmarinen ve Lemminkäinen’in Louhinin sunduğu zorlu yollardan geçmeyi göze alırlar. Karşı cins uğruna yapılan savaşlar, yarışlar bilinçaltının açığa yansımalarına örnek teşkil etmektedir. Louhinin Tuoni ve Tuonetaarin kızı ölüm tanrıçası Loviatarın öteki beni konumunda olduğu görülür. 45.şirde Louhinin rüzgârdan hamile kalarak dokuz hastalıklı oğlan dünyaya getirmesine ait mit, Louhinin kötülüğün timsali olduğunu kuvvetlendirir (Lönnrot 1966: 257-258). Anlaşıldığı üzere erkek tipinin karşı cins olan zaaflarının kötülüğü göremeyecek kadar baskın durumdadır.

Evlilik kararının tamamen kıza bırakılmadığı durumlarda söz konusudur. Kalevalada da bu durum açıkça görülmektedir. Destanda kız çocuklarına karşı baskın karakter olarak görülen anne tipi kızının tercihinden çok kendi tercihini önemsemesi ve peşin hüküm vermesi de annenin statü kazanma kaygısına sahip olduğunu gösterir.

İdeal Eş Olabilme Özelliği

Gelinin kocasına layık davranışlar içerisinde olabilmesi için gerekli sosyal kuralları yerine getirmesine dair öğütler verilir. 23.şirde (runo) pişmanlık, üzüntü, hayal kırıklığı, şiddet, kocasının evini terk etme gibi olumsuz olayların anlatıldığı yaşanmış hikâyeler anlatılarak, gelinin kocasının evinde davranışlarının nasıl olması gerektiği konusunda tavsiyelerde bulunmaktadır (Lönnrot 1965: 269–294). Demirci Ilmarinen’in eşini kocasının evine götürmeden önce tecrübeli kadınlar tarafından öğüt verildiği “Osmotar, edalı kadın,/Güzel Kalevatar hanım/Gelini öğretecek,/Kimsesize öğüdünü verecek:/Hoşa nasıl gitmeli,/Nasıl mutlu olmalı,/Kendini erkeğe sevdirmeli,/Kaynanaya beğendirmeli?” dizelerinden anlaşılmaktadır (Lönnrot 1965: 269).

Görüldüğü gibi kendisini eşine sevdirmesi yeterli olmayıp kaynanaya da

beğendirmesi gerekmektedir. Türk kültüründe gelin-kaynana ilişkilerindeki olumlu ve olumsuz tutumlar “sosyo-kültürel hayatın ve uygarlığın oluşmasındaki işlevsel değere ve etkiye” sahip atasözlerine de yansımıştır (Çobanoğlu 2003: 152). “Kaynatam devletli olsun kaynanam sahavetli” sözünde kaynanadan olumlu bir beklenti içerisine girilmişken “kaynana pamuk ipliği olup raftan düşse gelinin başını yarar” sözü ile de gelin-kaynana arasındaki gerginliğe vurgu yapılmaktadır (Aksoy 1993: 160; Kurt 2012: 247/258). Kültür aktarın öğelerinden “acımasızlık, çaresizlik, feryat, fırsatçılık, geçimsizlik, pişmanlık, saygı, şikayet, talih-talihsizlik, kışkırtma” gibi konularında yer aldığı atasözleri evlilik meclisinde kaynananın rolünü göstermektedir (Alkayış 2013: 589). Türk kültüründe anne, baba ve çocuktan oluşan çekirdek aile yapısının yanında damadın ailesinin dâhil olması ailenin büyümesine ancak bazı durumlarda gelin ve kaynana arasında olumsuzlukların yaşanmasına neden olabilmektedir. Kalevala destanında olumsuz durumlarla karşılaşılması için gelinden uygun davranışlar sergilemesi beklenmektedir.

Yukarıda da belirtildiği gibi olgunlaşmanın göstergesi olan evlilik ile birlikte bırakılması gereken ve beklenen bir takım davranışlar vardır. Kocasının evinde dikkat etmesi gereken davranışlar açısından bakıldığında: “Bu güzel evden çıkıyorsun / Yâd insanlar içine,/Bir başka eve .../ Yâd yerlerde,/Başka evde, / Her şey başka türlü / Başka yerde. / Düşünüp de atmalı adımları, / İşi dikkatli yapmalı! / Ya babanın ocağı, / Ya da ana kucağı / Değil orası; / Kırılarda şarkı okumak / Yok, yollarda mırıldanmak! / Başını alıp giderken /.../ Uyku torban evde kalsın, / Evdeki kızlara yarasın / Ocak başında / Şarkıları rafa koy, / Oynaklığı pencereye; / Genç kızlığını süpürge sapma./Bir kumaşın kenarına” dizeleri yeni evli kadının toplumsal kurallar çerçevesinde hareketlerini yeniden düzenlemesi gerektiğini göstermektedir (Lönnrot 1965: 270).

Evin içindeki davranış kurallarının yanında dışarıda da dikkat edilmesi gereken hususlar yer almaktadır. Davranışların nasıl olması gerektiği Kalevala’da ayrıntılı bir biçimde yer alır: “Hoppalığı fırının üstüne, / Tembelliği yerlere bırak! / Ya bırak, ya bir yumak / Yusuvarlak yap; / Koltuğunun altında / Taşı onu çalılıklara, / Fundalıkta bir taşa / İyi sakla onları! / İyi huylar edin, / Unut eskileri! / Çıkar baba merhametini aklından, / Kaynatana çabuk alış; / Eğil yerlere yatıncaya, / Güzel sözlerle konuş! / Yeni huylar edin, / Unut eskileri! / Çıkar anne sevgisini aklından, / Kaynanana çabuk alış; / Eğil yerlere yatıncaya, / Güzel sözlerle konuş! / Yeni huylar edin, / Unut eskileri! / Erkek kardeşini çıkar aklından, / Kaynına çabuk alış; / Eğil yerlere yatıncaya, / Güzel sözlerle konuş! / Yeni huylar edin, / Unut eskileri! / Kız kardeşini çıkar aklından” dizeleri ile evden dışarı çıkıldığında edep, ahlaklı davranışlar sergilenmesinin gerekliliğine vurgu yapılmaktadır (Lönnrot 1965: 271).

Aile hukukunun düzgün ilerlemesi için uyulması gereken kuralların özellikle kadın etrafında şekillendiği görülmektedir. Kadın cinsiyetinin ikincil oluşundan çok yuvanın kadın tarafından derlenip toparlanmasının ehemmiyeti ön plana çıkmaktadır. Aile içindeki kabul gören davranışlara özellikle gelin-kaynana ilişkilerinde mutluluğun

ve huzurun sürekliliği için dikkat edilmesinin gerekmektedir. Türk kültürünün sözlü ürünlerine de yansımış olan gelin-kaynana olgusu Kalevalada da açıkça görülmektedir.

Bunun yanında Hıristiyanlık ve İslamiyet gibi semavi dinlerin kabulü sonrasında evlilik ve evlilik etrafındaki uygulamalardaki değişimler destanlara da yansımıştı⁷. “Eski inanç sisteminin sembolü olan Väinämöinen’e karşı Hıristiyanlığın etkisinin görüldüğü ve yeniçağın başlangıcına işaret eden, geleneksel inançtan semavi dine geçişin sembolü olan Marjattanın çocuğunun dünyaya gelişi ile ilgili mitoloji Meryem ananın İsa’yı dünyaya getirişindeki efsanevi şiir ile yakından ilişkilidir” (Tarkka, 1996: 69). Kültürlerin aynası olan destanlardaki bu uygulamalar bir kültürel olgunun tespitinde birinci dereceden örnek teşkil etme özelliğine sahiptirler. Hıristiyanlık sonrası etkinin göstergesi olan Kalevalada yer alan şu dizeler ideal kadının iffetli olması gerektiğinin açıkça ifadesidir: “Marjatta kız, süslü güççe/Uzun yıllar kız kaldı,/Ak alınla yaşadı;/Taze balık, yumuşak ekmeğ/Yedi yedi beslendi./Yumurta komaz ağzına,/Horoz salmış diye;/Kancık eti yemez,/Erkeğe bulaşmış diye” dizelerinde Marjatta adlı kızın özenle büyüdüğü, hiçbir karşı cins ile münasebeti olmadığı, bakireliğine zarar vereceğini düşündüğü durumlardan uzak durduğu mübalağalı bir biçimde anlatılmaktadır. Yumurta, dişi sığır eti yememesi gibi durumların nedeni, horoz, dana gibi erkek cinsi ile olan münasebetin olmasıdır (Lönnrot 1966: 324). Simgesel temsilcilik olarak adlandırılabilir canlı ya da cansız nesnelere “bekâretin ya da bekâret kaybının simgesi işlevini görür ve menzilde bir kadın bedeni olduğunu bildiren bir ispiyoncu gibi görevini yapar” (Blank 2007: 143). Bu nesnelere özelliklerine göre sembolik anlamları da değişmektedir.

Türk kültüründe “ev işinde ve tertibinde, yemek işlerinde, ev iktisadında” olumlu vasıflara sahip olması beklenen kızda aranacak diğer bir nitelik ise bekâretliktir. Bu husus Türk destanlarına da yansımıştır (Demirci 1938: 10). Kalevala destanındaki duruma benzer şekilde Manas destanında da Er Manas’ın kız kardeşi Kardıgaç hakkındaki şu ifadeler: “Güneşi yalnız bacadan gördü, suyu yalnız evden içti, dışarı örtüsüz çıkmadı, yel soğuğu nedir bilmedi, gece kapıya çıkmadı, gecelemiş yemek yemedi” dizelerinden anlaşılacağı gibi genç kızın namusu ve bekâreti ile ilgili bilgi verilir (Yıldız, 1995: 659; Naskali 1995: 99). Bu durumlara karşı hareketin iffetsizlik olarak karşılık bulabileceği “bir cinsel perhiz, bekârlık ve saflık durumu olduğu” söylenebilir (Blank 2007: 194). Kalevala ve Manas destanlarındaki namusun önemli olduğunu gösteren benzerlikleri ortaya koyar. Dahası danadan ya da doğurmamış ineğin süt sağılabilse bu işi yapabileceğini aksi takdirde bekâretine hanel geleceği

---

⁷ Kailaitinen (2001, s.11-14) “epik şiirlerin özellikle kahramanın becerileri veya olağanüstü olayların hayali ortaya çıkışını içeren olaylar örgüsünü sergilediğini” ve “mitik şiirler, şaman olan kahraman etrafında yer alan şiirler, kahramanların maceralarını konu eden şiirler, Hıristiyanlık etkisinde kalan şiirler” olarak gruplandırdığını ifade etmektedir. Ş.Nihal [Başar] (1935, s.36) “yüzyıllar geçtikçe esatiri kahramanlar yavaş yavaş varlıklarını gerçek varlıklara bırakmış, insan olmuşlardı; bir yandan da Hıristiyanlık rengi almışlardı ve bu yazılarda (Okka) denilen tanrı gösteriliyor ve Hıristiyanlığın paganizme üstünlüğü anlatılıyordu” ifadesi ile mitolojik ve semavi dinlerin etkisinin bir arada yaşandığını belirtmektedir.

düşüncesi kızın böylesi kendini korumacılığı ve güveninin tersine döneceği hususunu uyandırmaktadır çünkü bu tarz bir olay örgüsünün mübalağalı bir şekilde anlatılması, Kalevala destanında olduğu gibi Türk dünyası destanlarından hareketle Türk kültüründe de beklenmedik olumsuzlukların habercisidir.

Kadının Saç Örgüsü ve Örtüsünün Sembolik Özelliği

Başörtüsü takılması nasıl ki kadının evlendiğini göstermekte ise “örgülü saç” da “evlenmemiş kız”a işaret etmektedir (Lönnrot 1965, s.119). Saç örgüleri ile ilgili Ögel’in (1985: 278-279) vermiş olduğu bilgiye göre Türklerde Oğuzlar, Harezmsahlar, Kumanlar, Uygurlar, Selçuklular dönemlerinde saç örgüleri, saç bağlarının ehemmiyeti büyüktür. Özellikle kadınlar için uzun saç güzelliğinin göstergesidir. Örgülü saçlar ile ilgili olarak Türk kültür tarihindeki sembolik anlamları ile karşılaştırıldığında Kalevala destanında örgü evliliğin göstergesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Evlenmemiş genç kız ile evli olanın ayrımı örgülü saç ile yapılmaktadır. Bu konuda Kalavelada yer alan “Duymadım hiçbir zaman;/Kadınlar bana gülsünler,/Kızlar alay etsinler/Aldırmadı kadınlara,/Kızlara kulak asmadı:/Gezip tozacağım,/Oynayıp zıplayacağım/Bir yer var mı Saari’de?/Yanımda kızlar da gelsin,/Örgülü saçlılar birlikte!” (Lönnrot 1965: 110) dizeler örgülü saçın evlilik durumu hakkında bilgi verir özelliğe sahip olduğunu göstermektedir.

Evli ya da bekâr olduğunu gösteren sembolik eşyalardan olan başörtüsü Kalevala destanında da görülmektedir. “Aino, genç kız bakire: Yok mu sandın sebebi, / Anam benim, taşıyanım? / İnce güzel saçlarıma, / Kıvrıkcık buklelerime / Ağlar, sızlarım! / Genç yaşında, başımda / örtü dolaşacağım; / Saçlarım kapalı kalacak”, dizelerinde evli kadın ile bekâr olan arasında maddi kültür unsuru olan başörtüsü kullanılmaktadır (Lönnrot 1965: 37).

Evli kadının belli başlı örf ve adetlere uyması beklenmektedir. Bu kurallara uymaması karşısında toplumca kabul göremez. Kalavela destanının 12.runosunda Lemminkahainen ile Kyllikinin evlendikten sonra vermiş oldukları sözlerin karşılıklı olarak tutulmaması evlilik meclisinde huzur ve mutluluğun nasıl bozulabileceğine örnek teşkil etmekte olup evliliğe dair hayatın müşterekliği ve güven duygusunun sarsılmasının beraberinde getirdiği zararları göstermektedir. “Günlerden bir gün/Güzel Ahti, delikanlı/Balık avına gitti,/Akşam eve dönmedi;/Gecesi de gelmedi./Eşi Kyllikki kızdı buna,/Kalktı gitti kasabaya,/Genç kızlarla toplantıya” (Lönnrot 1965: 118) dizeleri eşinin balık avından akşam eve dönmemesine sinirlenmesi sonucu evden dışarı çıkmayacağı, şehre inmeyeceğine dair vermiş olduğu sözü tutmayan Kyllikinin, örf ve adetlere aykırı hareket ettiğinin bir örneğidir. Karşılıklı tutum ve davranışların verilen sözün tutulmaması ile toplumsal aykırılığı ortaya çıkarmakta olduğu görülmektedir. Evliliğin kutsal oluşundaki bir diğer gerekçe ise verilen sözlerin tutulması olarak açıklanabilir. Lemminkäinen ve eşi Kyllikki birbirlerine vermiş oldukları andın dışında hareket etmişlerdir.

“Uygur Kültüründe Saç Örgüleri ve Anlamları” adlı çalışmada Tanrıdağlı (2000: 47) sümbül saçın güzellik sembolü, tek sayılı örgülerin bekârlığın, çift örgülerin evliliğin sembolü olduğunu ifade etmektedir. “Süslü saç örgüsü, çift örgülü saç” gibi örgü çeşitleri de metaforik anlamlar yüklüdür (Eberhard 1942: 103-104). Görüldüğü gibi sözsüz iletişim aracı olarak kullanılan saç örgülerinin sembolik anlamlarına bakarak verilmek istenen mesaj herhangi bir yanlış anlamaya mahal vermeksizin iletilmektedir. Yukarıda görüldüğü üzere Kalevala destanındaki benzerliklerden biri de örgülü ve örtülü saçlardır. Saçların tekli ya da çiftli örgü şekillerine dair bilgi yer almayan Kalevala destanında örgülü saçın bekârlığın sembolü olduğu yer almaktadır. Saç örtünme ile ilgili olarak Kalevalada “Başına bir örtü ört/Kunduramaz dönüp durma;/Kocan bunlara pek kızar/Hömurdanır, azarlar!” dizeleri özellikle evli kadının nasıl davranması gerektiğini ve evliliğin kadına getirdiği bir takım yasakları ortaya koymaktadır (Lönnrot 1965, s.276). Bu yönü ile Manas destanında Er Manas’ın kız kardeşi Kardığaç için “dışarı örtüsüz çıkmadı” ifadesi de Kalevalada görülen kadına bakış ile ilgili toplumsal kabul gören ve görmeyen davranışların benzerliğine işaret etmektedir (Yıldız, 1995, s.659).

Tek Eşlilik

Türk kültüründe çok evliliklerin toplumsal yardımlaşma ve kardeşler öldüklerinde eşlerin dul kalmaması amacıyla topluma karşı korumacı bir anlayışla evliliklerin görülmesine rağmen “Türk ailesinde tek hanımla evlilik hâkimdir” (Baykara 2001: 154). Çok eşliliğin kabul edilmezliğine dair “İki kadın olan evde düzen olmaz”, “Bir evde iki horoz olunca sabah güç olur”, “Kadının biri âlâ, ikisi belâdir” gibi atasözleri de bu gerçeği açıklamaktadır. Bu durumun Kalevaladaki yansıması bakıldığında tek eşliliğin aile mutluluğu açısından önemine vurgu yapılmaktadır. Lemminkäinen’in annesinin aile müessesine ve aile değerlerine bakış açısının ne denli saygı duyduğu açıkça görülmektedir. Çok eşliliğin toplumsal değerler için kabul görmeyişine, tek eşliliğin ise olması gereken evlilik türüne “Kyllikki eşin değil mi?/İki karılı olmak,/Kucağında iki güvercin/Çok da çirkin değil mi?” ifadeleri ile vurgu yapmaktadır (Lönnrot 1965: 121). “Proto-Türklerin aile yapısının temelde monogami diye ifade edebileceğimiz tek eşli bir evlilik modeline dayandığı, ailenin kutsal ve sevginin önemli olduğu” Dede Korkut, Manas gibi destanlarda da vurgulanmaktadır (Gültepe 2013: 256). Dirse Han Oğlu Bohaç Han Boyunda Çırcıdan çocuğu olmayan Dirse Han’ın “Beri gei başımın bahtı evimin tahtı/Evden çıkıp yürüyünce servi boylum/Topuğunda sarmaşınca kara saçlım/Kurulu yaya benzer çatma kaşlım/Çift badem sığmayan dar ağızlım/Kavunum yemişim düvleğim /Görüyor musun neler oldu” dedikten sonra oğlu kızını olmadığı için kara otağa oturtulduğunu ve beddua edildiğini anlatmıştır (Ergin 1971: 10). Dirse hanın eşi ile sevgi ve saygı çerçevesindeki meselenin izahına bakıldığında Dirse Han karısını bırakıp başka bir eş seçimi yapmamış olduğu görülür. Bu durum tek eşliliğin bir göstergesidir.

EVLİLİK ADETLERİ

Gelin Ağlatma (Yas Tutma)

Genellikle yas tutma ve ağıt yakma cenaze örenlerinde görülse de ölünün arkasından yakılan ağıtların⁸ yanında “gelin çıkarırken, kına yakılırken” tutulan yaslar da yer almaktadır (Görkem 2003: 483). Evinden ayrılmak üzere olan gelin için türküler söylenerek, teselli vermeye çalışılmaktadır. Geline verilen öğütler ve erkeğinin evinde olma ile baba evinde olmanın farklı davranışlar gerektirdiği anlatılmaktadır. Bu genç kıza yaşça büyükler tarafından önceden bilgilendirme ve tecrübelerini aktarma mahiyetindedir. Türk kültüründe kına gecelerinde gelinin ağlatılma geleneğinin altında “bereketi artıracığı düşüncesi” yer almaktadır. “Gelinin gözyaşlarının bereket getireceği düşünülür, bu nedenle de kına gecesinde gelinin ağlaması için büyük çaba harcanır” (Çetin 2008: 116). Gelin ağlatma ritüelinde duygu yönünden yoğun olan “hüzünlü, yanık bir ezgi ile söylenen, lirik özellikteki kına ağıtları ayrı bir önem arz etmektedir” (Öger 2006: 743).

Fin Karalia halk kültüründe ağıt, sevinç ve runik olmak üzere şarkının üç ana kategorisi mevcut olduğunu ifade eden Timo Leisiö (2005: 41–43) gelin evindeki düğün töreni ve mezarda ölüm töreni için ağıtların yakıldığını söyleyerek “evlilik ağıtlarının bekâr arkadaşlar ve tecrübeli kadınlar anne veya gelinin kız kardeşi ve ölüm ağıtlarının da ölenin yakın kadın akrabaları tarafından icra edildiğini” açıklamıştır. Türk adetlerinde yer alan evden ayrılan gelinin ağlaması, diğer bir deyişle gelin ağlatma geleneği Kalevala destanının 22. Şiir’de (runo) yer almaktadır (Lönnrot 1965: 263–265). “Saçını rüzgârda dağıtan,/Vakti gelince yandan ayıran,/Güneşte rengi yanan!/Ağla, ağla kızcağzım,/Ağlamışken çok ağla!/Avuç avuç yaşlar dök,/Göksün arzu suyuyla dolsun!/Göz yaşların damla damla;/Baba evinin avlusuna;/Göz yaşların göl göl,/Döşemede, yerlerde;/İçeriler, dolsun taşsın/Dalga dalga!/İçinden geldiği gibi ağla!/Ağlamaz, ya da ağlayamazsan,/Ağlarsın başka zaman;/Bir gelişinde bu yöne,Uğrarsan babanın evine:/Yaşlı baban, bir kuru dal/Koltuğunun altında, sanki/Ağla, ağla kızcağzım/Ağlamışken çok ağla!/Avuç avuç yaşlar dök,/Göksün arzu suyuyla dolsun/İçinden geldiği gibi ağla!...” dizelerinde kızının baba ocağından ayrıldıktan sonra çekeceği zorlukları dile getirerek kızını ağlatması ve sonunda “Zavallı kız, hiçkınır,/Göğüs geçirir, iç çeker,/Avuç dolusu yaş döker,/Göz yaşları damla damla,/Baba evinin avlusunda;/Göz yaşlan göl göl/Döşemede, yerlerde ...” dizeleri ile kızın ağlaması Türk kültüründeki kına gecesine gelin ağlatma adetine benzer özellik taşımaktadır.

⁸ İnsanoğlunun ölüm karşısında veya canlı-cansız bir varlığını kaybetme üzüntü, telaş, korku ve heyecan anındaki faryatlarını, isyanlarını, talihsizliklerini, şikayetlerini düzenli-düzensiz söz ve ezgilerle ifade eden türkülere Batı Türkçesinde umumiyetle ağıt adı verildiğini ifade eden Elçin (1990: 1) özellikle ölüm gibi acı veren bir durum karşısında yakılan ağıtlardan söz etmektedir.

Sözlü kültürümüzün önemli bir parçasını oluşturan yas tutmanın yalnızca acı çekmenin dışı vurumu değil sosyal, kültürel, psikolojik açıdan birçok öğretiye sahip olduğu bilinmelidir. Sonuç olarak ölüm ayrılığın evlenecek gelinin ise baba ocağından ayrılışı ile gerçekleşecek gurbette gitmenin zorluğunun anlatılmasında “yas tutma” önemli bir role sahiptir (Gündüz 2012: 1907).

Görücülük

Kyllikki adında genç güzel kızın gelen görücülere karşı verdiği cevaplara bakıldığında evlenme isteği ile gelenler ya da görücülere karşı “Estonyadan yiğitler, / İngri'den görücüler / Sıra sıra geldiler, / Bunları da beğenmedi: Altununuz boşa gider, / Paranızı savurmayın / Estonya'ya kim gider?” diyerek verdiği cevap düğün öncesi “kız bakma, kız isteme görücülük, dünürçülük” olarak ifade edilen evlilik aşamaları arasında yer almaktadır (Lönnrot 1965: 107; Örnek 2000: 190; Boratav 2013: 196). Görücü usulü evliliğin yerine kızların rızasının alındığı görülür. Türk kültürüne dair “evlilik kurumu özelinde evlenecek gençlerin kimlerle evleneceğine ailenin ve buna daha çok erkeklerin karar vermesi düşüncesinin yanında bütün gelenek biçimleri korunarak evlenecek olan gençlerin rızalarının alınması ön planda” oluşu Kalevala destanında açıkça görülmektedir (Mandaloğlu 2013: 138). Sevgili olma durumu evlilik öncesi tanışma ve eşlerin birbirlerine yapmış oldukları kurlar ile açıklanabilir. Väinämöinen'in genç kıza sahip olma sürecinde, kızın kimin ile evleneceği konusunda tercihi kıza bırakması olumlu bir tavır içerisinde olduğunu göstermektedir (Lönnrot 1965: 202).

İnan (1998: 347) Türklere düğün adetleri içerisinde kız yağmalamanın pederşahi aile yapısı ile ilişkili olduğunu belirterek aracılık yapan günümüzde görücü ya da dünürçü diye adlandırılan kişinin akıncı muharip manasına gelen yavcı olduğunu ifade etmektedir. Görücülük usulünün çok eskilere dayandığı ve Kalevala destanında yukarıda belirtilen dizelerde yer aldığı tespit edilmiştir.

Kız Kaçırma

Evlenmelerine izin verilmeyen çiftler anlaşarak erkek kızı evinden kaçıtır. “Kız kaçırma” denilen bu durumun en önemli nedeni maddi olanaksızlıklardır (Boratav 2013: 193). Kız tarafından istene başlık parasının ödenemeyecek olması ya da erkek tarafının sosyo-ekonomik durumu gibi nedenler ile kız tarafının sürekli engel olmasına karşılık birbirini seven iki gencin anlaşarak büyüklerin rızalarına karşı gelmeleri durumudur. Türk kültüründe kız kaçırma ekonomik imkânsızlıklar ya da kız tarafının rızası olmaması gibi durumlarda gerçekleşiyor olsa da bazen kız tarafının kızının kaçırılmasının beklendiği görülmektedir. Özbeklerde çalma olarak da bilinen kız kaçırma, Tatarlarda nadirde olsa görülmektedir. Genellikle kızın da isteği ile gerçekleşen kaçırma olayı bazı durumlarda “istek dışı” olur ki “bu ilkel bir yöntemdir”. Bazı kültürlerde de kız kaçırma kız ve erkek tarafının bilgisi dâhilinde

gerçekleşmektedir. Buna en iyi örnek Çerkezlerin kız kaçırma adetlerinde görülür. Kız tarafı habersizmiş gibi görünse de kızın anne ve babasının izni dâhilinde gerçekleştirilen kaçırma “Çerkez kültürünün bir parçasıdır” (Altın ve Gümüş 2011: 60). Bunun yanında Yörüklerde de kız kaçırmanın tercih sebebi olduğu görülmektedir. Özellikle “kendisinin kaçırılmayı tercih ettiğini” ifade eden kaynak kişilere göre başlık parasının neden olduğu zorunlu bir durum değil aksine tercihen gerçekleşen bir durum olduğu görülmektedir (Doğan ve Doğan 2005: 688). Kız kaçırma geleneğinde kendi rızası ile giden kızın kaçırıldığını söylemek doğru değildir. Kızın ailesinin sosyal çevrede itibarını koruyabilmesi için kızın kendi isteği ile ya da zorla kaçırılmasına yönelik bir yorum getirilmez. Bu konuda Güvenç’in (1993: 46) “evliliğin evrensel olduğu geleneksel toplumlarda kaçma dönüşü olmayan bir sosyal sigortadır” ifadesi ile sosyal normların çiğnenmesi ile ortaya çıkan olumsuz durumun evlilik ile kurtarılacağı sonucuna ulaşılmaktadır. Bir tür “formaliteleri ortadan kaldırmak için tarafların anlaşmasıyla kız kaçırma” adet haline gelmiş görünmektedir (Papşu 2003: 113).

Kaleva destanında Türk kültüründeki kız kaçırma pratiğinin görüldüğü bir örnek yer almaktadır. “Çapkın Lemminkainen / Atıldı kızın üzerine, / Kyllikki'yi yakaladı / Aldı gitti kızağına. / Kırbaçladı atını, / Kamçısıyla okşadı; / Uzaklaşırken şöyle seslendi:Hey kızlar, söylemeyin, / Haber vermeyin kimseye / Kyllikki'yi kaçırdığımı!” (Lönnrot 1965: 112). Bu ifadelerden anlaşılacağı üzere kız kaçırmanın zorla gerçekleştiği ancak sonunda Kyllikki'nin “Oh sevgili Ahti,/Lemmi'nin oğlu!/Eşin olayım istersen,/Ölene dek eş olayım;/Kollarında güvercinin/Bana and içmelisin: Savaşa gitmeyeceğine/Ne altın hırsıyla,/Ne de gümüş peşinde! Sözlerine karşılık Çapkın Lemminkainen'in “En kutsal andı içerim,/Savaşa gitmeyeceğime;/Ne altın hırsı ile/Ne de gümüş peşinde;/Sen de bana söz vermelisin,/And içmelisin: Kasabada sürtmeyeceğine,/Ne eğlence hırsıyla./Ne şölende, törende!” ifadeleri sonunda birbirlerine verdikleri yemin ile evlendikleri görülmektedir (Lönnrot 1965: 114).

Nişanlanma

Özellikle kız evinin gerçekleştirdiği nişan töreni “barış yoluyla dışarıdan evlenme zarureti hâsıl olduktan sonra kız kaçırmanın iki boy yahut iki ulus arasında anlaşmazlıklara sebep olmamasını sağlamak için kızın boyuna mensup birinden, sonraları kızın kendisinden rızalık gösteren bir nişan almak âdeti ortaya çıkmasıyla” bugünkü kavramsal anlamına ulaşmıştır (İnan 1998: 348). Evlilik öncesi evliliğin meşrulaşmasını sağlayan iki ailenin yakınlaşmasını kolaylaştıran bir köprü görevi görmektedir. “Farklı cinsiyete sahip iki kişi arasında yapılan ve karşılıklı olarak evlenme vaadini içeren iki taraflı bir hukuki işlemi” olan nişanlanma Kalevala destanında destan başkahramanının genç kız ile evliliğini umut eden Aino'nun annesi tarafında dile getirilmektedir (Abik 2005: 73). Aionun annesinin Väinämöinen'in şöhretli, bilge bir kişi olmasından dolayı, kızını istemesinden duyduğu mutluluğu Aino ile paylaşır ve Vainomoinen'den Aino'nun nişanlısı olarak bahseder (Lönnrot 1965:

36-37, 450-455). Kızının tercihini önemsemeyen annenin yaptığı yanlış, Aionun kendini öldürmesi ile sonuçlanır. Kızın nişanlı olarak görülmesi, Vainamoinenin kızı talip olması ile gerçekleşir. Destanda nişan için ayrı bir tören de yer almaz. Kalevala destanında kızın annesinin damat adayına kızını vermeyi kabul etmesi, nişanlanması ile eş değerdedir. Nişanın evlilik için “ön ahit” oluşu Dede korkut kitabında “Yalancı oğlu Yaltacuk küçük düğününü yaptı, büyük düğününe mühlet koydu” ifadeleri ile bir nevi düğün olarak adlandırılmaktadır (Ergin 1971: 73). Kalevala destanında nişanlılığın ciddiyete alınıp evlilik mertebesi ile eş olarak görülmesi ile Türk kültüründeki nişanlılık anlayışı benzerlik göstermektedir. Nişanlanmanın önemine binaen Kalevala destanında Ilmarinenin Pohjolanın güzel kızı ile yılanlı tarlayı sürme, Tuonelada ayı avı, Turna balığını yakalama şartlarını yerine getirdikten sonra nişanlanabilmesi Dede Korkut destanındaki gibi küçük düğün olarak nitelendirilen nişanlanma geleneğinin önemini ortaya koymaktadır (Lönnrot 1965: 217-218, 280-285).

Başlık

Kızın bir para karşılığında verilmesi, âdeta "satılması" söz konusudur. Nitekim bugün Türkiye Türkçesi'nde, kalın=başlık yani para hiç işe girmese dahi, kızların evlendirilmesi, "satılma" olarak adlandırılır (Baykara 2001: 154). Babanın sağ iken oğullarının evlenebilmeleri için verdiği pay “kalın” iken “başlık” ise evlenme esnasında kız ailesine verilen hediyedir (Ögel 1988: 260). Başlığın mahiyeti para olabileceği gibi hayvan, eşya niteliğinde de olabilir. Başlığın istenmesi ve verilmesindeki amacın “ekonomik ve saygınlık” bağlamında değerlendirilmesi kızını evlendirecek ailenin olumsuz bir durum anında kızını korumaya alması anlamını taşır (Örnek 2000: 201). “Antropoloji literatüründe gelin serveti, gelin fiyatı” olarak da adlandırılan başlık kızın satıl alınması anlamına gelmemektedir (Tezcan 1976: 415-416). “Türkiye Türk Düğünleri Üzerine Mukayeseli İnceleme” adlı çalışmasında H.Z.Koşay (1944) kalın meselesinin bütün türlerde müşterek olduğunu ifade etmektedir.

Kam Pürenin Oğlu Bamsı Bayrek Boyunda Deli Kaçkar'ın kızını Bamsı Beyrek'e isterken Dede Korkut'tan “Bin erkek deve getirin dişi deve görmemiş olsun, bin de aygır getirin ki hiç kısrakla çiftleşmemiş olsun, bin de koyun görmemiş koç getirin, bin de kuyruksuz kulaksız köpek getirin, bin de pire getirin” diyerek Banu Çiçeğe karşılık istedikleri başlık olarak değerlendirilmelidir (Ergin 1971: 66; 1997: 126-127). Ortaçağın başında aileler arasında hediyeye karşılık gelinin verilmesi ile gerçekleşen takastan söz eden Gültepe (2013: 247) Kalevalada Pohjola kadını tarafından Ilmarinenin sahip olan halka mutluluk, bolluk getiren kutsal olan samponu⁹ yapılmasına karşılık kızını vermesi arasında benzerlik dikkati çekmektedir.

⁹Samponun ne olduğuna dair birçok fikir beyan edilmektedir. Değirmen, heykel, kurbağa, kaplumbağa veya kaplumbağa sırtı, güneş, dünya ağacı olduğuna dair görüşlerden Samponun el değirmeni olabileceği ağır basmaktadır. Danimarka kralı Frodi'nin sahip olduğu sihirli değirmen *Grotti*'ye ait İskandinav hikâyesi ve

“Pohjola'mn yaşlı kadını: Sampo'yu kim yaparsa/Kuğu kuşunun tüyünden,/Kısır inek sütünden;/ Bir tek arpa tanesi/Biraz kuzu yününden;/Kızımı ona veririm ...” ifadesinden anlaşılacağı gibi damadın kim olacağından çok sampoyu kimin yapacağını daha önemli olduğu dikkat çekmektedir. Diğer yandan mutluluğun, zenginliğin, özgürlüğün sembolü olan sampo gibi önemli bir nesneye karşılık kızın verileceği Pohjola kadınının kızına verdiği değeri göstermektedir.

Evlilik Töreni

“Yemeli içmeli her türlü şenlik” için kullanılan “toy düğün” kavramlarının “düğün bayram” anlamına gelmektedir (Boratav 2013: 192). Eğlencenin ön plana çıktığı düğünlerin öncesindeki görücülük, söz kesme, gelin hamamı gibi adetler ile düğün sonrası gelin ve damadın uyması gereken kurallar arasında köprü vazifesi gören kına gecesi, nikâh, gerdek gibi uygulamaların tamamı düğün törenini içerisinde yer alır. “Eğlence geleneğinin belli başlı izleklerinden biri olan” düğün törenlerinde cömertliğin, misafirperverliğin, coşkunun yaşandığına vurgu yapılır (Özdemir 2005: 51). Kalevalada Ilmarinenin kız istemesi ve gerekli şartları yerine getirdikten sonra düğün merasimi hakkında bilgi verilmektedir. Türk destanlarında görülen toylarda fazlaca et ve içkinin tüketilmesi ve eğlencenin uzun sürmesi Kalevala destanında da görülmektedir. “Düğüne elden geldiğince çok kimse çağrılmak istenmesi” mutluluğun paylaşılmak istenmesinin bir sonucudur (Örnek 2000: 196). Düğün hazırlığından sonra verilecek ziyafet detaylı bir biçimde anlatılır (Lönnrot 1965: 223–251). “Düğün hazırlığı bir hafta sürdü; /Pohjola evlerinde, köşelerde, /Yapıldı birçok şey konuklara,/ Neler geldi toplandı, neler! /Konu komşu yesin diye, /Uzak yerden gelenlere/ İkrâm olsun diye!/ Karelia'da bir besili öküz,/Ne büyük ne küçük, semirmiş” dizelerinde yakın ve uzak yerden gelenlerin davet edildiği, davetlilere ikram için öküz kesileceği bilgisi yer almaktadır (Lönnrot 1965: 223). Abartılı bir biçimde tasvir edilen öküz düğüne davet edilenler için önemli bir ikramdır. Öküzü kesecek birinin zor bulunmasından sığırın olağandışı büyüklükte olduğu anlaşılır. Boğa/öküz olarak destanlarda yer alan hayvanın kült bağlamında da bilgi vermektedir. Bunun yanında sosyal yaşamda boğa/öküz gibi hayvanların yerleşik hayat hakkında da bilgi verdiği görülmektedir.

Sampo betimlemeleri arasındaki benzerliğin Samponun bir el değirmeni olduğu fikrini güçlendirmektedir (Vahamaki 1989: xvi).Uno (Harva) Holmberg (1964, s.167) “değirmen ruhunun yerin altında bir değirmen içerisinde ya da su çarkının arkasında yaşamaktadır. Eski değirmenciler değirmen ruhu ile işbirliği içerisindeydiler. Değirmen ruhu sinirlendiğinde, öğütme işlemi kötüye gitmektedir” diyerek değirmen ruhunun varlığına ve bu işi yapan kişinin de bu ruh ile iletişim halinde oluşunu ifade etmiştir. Samponun da bir ruha sahip olduğu söylenebilir. Nasıl ki tabiat ruhlarının varlığına inanılıp, yardım da bulunması isteniyor ve olayların kontrol edebilecekları düşünülüyorsa Sampo için de bu düşünce geçerli olmalıdır.Samponun bir metafor olduğu fikrini ileri süren Pentikainen (1999, s.163) “insan medeniyeti ve kültürü için benzetme” olarak düşünülen Samponun Fin kültürünü meydana getirmek için bir mecaz olabileceği Finlandiya'nın aradığı ulusal kimliği ve medeniyet ile kendi kültürünü yaşatma arasındaki bağı oluşturduğu söylenebilir.

Fakirlerin, sakatların, hastaların, Lemminkäinen hariç tüm Kalevala ve Pohjola halkının düğüne davet edilmesi düğünlerin iki düşman bölgenin birleşimini sağlayan tek ritüeldir (Lönnrot 1965: 237). Lemminkäinen'nin düğüne çağırılmamasının nedeni olarak kavgacı oluşunun gösterilmesi düğünlerdeki sevinç ve mutluluğa gölge düşürecek herhangi bir etkenin olmasının istenmemesidir.

Türk kültüründe evlilik töreni ile ilgili adetler Türk dünyası destanlarında açıkça görülmektedir. Kırgız Er Soltonoy destanında da “fakir fukara çağırılıp aş verilir. Şairler, âşıklar toplanır, atışmalar yapılır. Koyunlar kısıraklar kesilir, kımızlar içilir” ifadeleri ile evlilik toyuna verilen önem ve cömertlik görülürken yeme içme kültürü hakkında da bilgi verilmektedir (Çeribaş, 2010: 348). Er Samır destanının sonunda Er Samırdan sonra hâkimiyet kuracak bahadırlar ve yapılan düğünden bahsedilirken bolluk içerisinde yenilip, içilen bir toyun düzenlendiği görülür (Dilek 2002: 111).

SONUÇ

Birbirine yabancı kadın ve erkeğin dinsel-büyüsel ritüeller ile sosyo-kültürel olarak meşru kabul edilen birlikteliği olarak evlilik, etrafında gelişen âdetler ile evlenilecek kadında aranan özellikler bağlamında kadına bakışın Türk kültüründe ve Kalevala destanında yer alan müsterek özellikler tespit edilmiştir. Kadın ve erkeğin birlikteliğinin meşrulaştırılması olan evlilikte özellikle kadından toplumsal kabul görmüş davranışlar sergilemesi beklenmektedir. Kadının ev işlerinde becerikli hamarat olmasının yanında evlendikten sonra da kocasına, kaynanasına, sokakta davranışlarına dikkat etmesi Kalevala destanında özellikle tecrübeli yaşlı kadınlar ya da gelinin annesi tarafından verilen öğütler arasında olduğu görülmüştür. Türk kültüründe de ailenin sürekliliği için kadın davranışlarının olumlu yönde olması beklenmektedir. Evlenilecek kadının fiziksel olarak güzel olmasının yanında iffetli olması da beklenmektedir. Saç örgü ve örtüsünün medeni durumum sembolizmi olması kadının topluma evli ya da bekâr oluşunu ileten sözsüz mesaj görevini üstlenmektedir. Bu durum kadının toplumda üstlendiği rolünün önemini ve zorluluğu ortaya koymaktadır. Evlilik çağı geldiğinde evlenilmesinin zarureti Dede Korkut kitabında Bamsı Beyreğ'in Kam Püre'den evlilik yaşının geldiğini ifade etmesi ile anlaşılmaktadır. Genç yaşında evlenmeyip bekâr kalan Vainamoinenin özeleştiride bulunması da evlilik çağının geçirilmemesi gerektiğine işaret etmekte olup ayrı kültürlerde cereyan eden benzerliği göstermektedir. Bunun yanında gelin ağılatma, görücülük, kız kaçırma, nişanlanma, başlık, tek eşlilik, evlilik töreni gibi evlilik adetlerinin Türk kültüründeki izlerinin Kalevaladaki tespitleri de tarihsel süreçte ortak kültürlerin varlığına işaret etmektedir. Doğudan batıya göçlerin neticesinde inancın, kültürün, yaşam şeklinin de mekan değiştirdiği söylenebilir. Batıda eski çağlarda kadının düşman, musibet, tehdit, kötülüğün kaynağı olarak görülmesinin aksine Türk kültüründe kadına verilen önemin ve kadının ailede, toplumda edindiği yerin batının kadına yönelik düşüncesi ile

karşılaştırılamayacak derece de üstün durumda olduğu aşıkârdır. Türk aile meclisinin ekseni konumundaki kadın Kalevala’da da benzer niteliğe sahip olduğu tespit edilmiştir. Bu açıdan bakıldığında Kalevala destanında motif, kült, tip açısından pek çok benzerliğin tesadüfi olmamasının yanında Finlilerin Türk uruğuna bağlılıkları ve Asya’daki varlıkları döneminden kalan ortak özellikleri, iki farklı kültürünün farklı coğrafyalarda yaşasalar dahi kültürlerin belli sınırlar ile çizilemeyeceğine örnek teşkil etmektedir.

KAYNAKLAR

- ABİK, Yıldız (2005). Nişanlanma Ve Nişanlılık, Ankara Üni. Hukuk Fakültesi Dergisi 54(2), 65-152.
- AÇA, Mehmet ve Olgunsoy, Berna Tıva Kahramanlık Destanlarında Yarış Ve Sınamalar 1-18. Acta Turcica Çevrimiçi Tematik Türkoloji Dergisi,
- AKSOY, A. Ömer (1993). Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü. Ankara: TDK Yayınları.
- ALKAYIŞ, F. Muhammet (2013). Adıyaman Yöresi Atasözleri Ve Deyimlerinde Gelin-Kaynana İlişkisi Ve Evlilik Konusu. The Relationship Daughter-In-Law And Mother-In-Law And Marriage Matter In The Adıyaman Proverbs And Idioms, Turkishh Studies-International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic-, ISSN: 1308-2140, Volume 8/9, Summer 2013, www.Turkishstudies.net, DoiNumber:<http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.5094>, Ss, 579-594.
- ARSLAN, Ali (2004). Bir Ankara Köyü (Kavaközü)’nün Sosyolojik İncelemesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Sayı: 17 (2), 53-70.
- AYDEMİR, Âdem (2013). Türk Dünyasında bazı Düğün Terimleri ve Al Duvak Geleneği Üzerine. Upon The Red Veil Tradition In Wedding Ceremony Of Turkish World. Turkish Studies-International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic-, ISSN: 1308-2140, Volume 8/9, Ss, 619-655.
- BARAZ, Nesrin (1998). Halkbilimine Genel Bakış. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- BLANK, Henne (2008). Bekâretin El Değmemiş Tarihi. (Çev. Emek Ergün) İstanbul: İletişim yayınları
- BORATAV, Naili Pertav (2013). 100 Soruda Türk Folkloru. Ankara: BilgeSu yayınları
- ÇERİBAŞ, Mehmet. (2010). Kırgız Türklerinin Destanlık Geleneği ve Er Soltonoy Destanı. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- ÇETİN, Cengiz (2008). “Türk Düğün Geleneği Ve Kutsal Evlilik Ritüeli”. Ankara Üniversitesi Dil Ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi 48, 2, 111-126
- ÇOBANOĞLU, Özkul (2003). Türk Dünyası Edebiyat Tarihi. Ankara: Ankara: AKM Yayınları.
- ÇOBANOĞLU, Özkul (2007). Türk Dünyası Epik Destan Geleneği. Ankara: Akçağ Yayınları.

- DEMİRÇİ, Yusuf Ziya (1938). Anadolu'da Eski Düğün Ve Evlenme Adetleri. İstanbul Burhaneddin Matbaası.
- DİLEK, İbrahim. (2002). Altay Destanları I. Ankara: TDK Yayınları.
- DOĞAN, İsmail (1995). Manas Destan'ına Türk Aile Sosyolojisi Açısından Bir Yaklaşım Denemesi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi cilt 28 (2). 229-247.
- DOĞAN, M. Cihangir. & Doğan, Said. (2005). Yörüklerin Hayat Tarzı. Sosyal Siyaset Konferansları İstanbul Üni. İktisat Fak. Yayını. S. 49, 677-708.
- EBERHARD, Wolfram (1942). Çin'in Şimal Komşuları (Çev. Nimet Uluğtürk). Ankara: Ttk Yayınları.
- ELÇİN, Şükrü (1990). Türkiye Türkçesinde Ağıtlar. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- ERGİN, Muharrem (1964). Dede Korkut Kitabı. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- ERGİN, Muharrem (1971). Dede Korkut Kitabı. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- ERSÖZ, Günindi Aysel (2010). "Türk Atasözleri ve Deyimlerinde Kadına Yönelik Toplumsal Cinsiyet Rollerini". Gazi Türkiyat Dergisi. S.6, 167-182.
- GÖMEÇ, Sadettin (2012). Türk Kültürünün Ana Hatları. Ankara: Berikan Yayınevi.
- GÜLAÇTI, Nurettin (2012). Sanatsal Bir Obje Olarak Kadın Ve Bazı Toplumlarda Kadına Bakış. İdil, 1(2), 76-91.
- GÜLTEPE Necati (2013). Türk Kadın Tarihine Giriş. İstanbul: Ötügen Yayınları.
- GÜNDÜZ, Samettin (2012). Reşadiye Yöresinde Yas Geleneği Turkish Studies – International Periodical For The Languages, Literature And History Of Turkish Or Turkic Volume 7/4, ss. 1905-1916.
- GÜVENÇ, Bozkurt (1993). Geleneklerden Kalıntılar: Başlık, Berdel, Kız-Kaçırma, Kuma Ve Amca-Kızı Evliliği Kadın Araştırmaları Dergisi, Sayı 1
- HEYWOOD, Andrew (2013) Siyasi İdeolojiler (4.bs.). İstanbul: Adres Yayınevi.
- HINSHAW, David. (1952). Heroic Finland. New York: G. P. Putnam's Sons.
- HOLMBERG, Uno. (1964). Finno-UgricSiberian J. A. Macculloch (Ed.). TheMythology Of AllRaces İn 13 Volumes. New York; Cooper Square Publishers.
- HONKO, Lauri (1996). Epic and Identity: National, Regional, Communal, Individual. Destan ve Kimlik: Ulusal, Bölgesel, Communal, Bireysel). Oral Tradition, 11 (1), 18-36.
- HONKO, Lauri (2009). Ritüellerin Oluşum Süreci (Çev. Ruhi Ersoy). Halkbiliminde Kuramlar ve Yaklaşımlar (Ed. M.Öcal Oğuz; Selcan Gürçayır; Sunay Çalış) ss. 203-216, Ankara: Geleneksel Yayıncılık.
- İNAN, Abdulkadir (1998). "Türk Düğünlerinde Exogamie İzleri". Makaleler ve İncelemeler I. Ankara: TTK yayınları.
- JANHUNEN, J. (2012). Mongolian Studies in the Nordic Countries: A Brief Historical Survey. Helsinki University, 43-55.

- JARVENPA Aili Ve KARNİ G. Michael (1989). Sampo; The Magic Mill. New York: New Rivers Press.
- KAFESOĞLU, İbrahim (2014). Türk Milli Kültürü. İstanbul: Ötüken Yayınları.
- KILIÇ, Sami; ALTUNCU, Abdullah (2014). Karakoçan'da Evlilik Adetleri Marriage Customs In Karakoçan Turkishh Studies- International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkishh or Turkic-, ISSN: 1308-2140, Volume9/5, Ss, 233-250.
- KOŞAY, Hamit Zübeyr (1944). "Türkiye Türk Düğünleri Üzerine Mukayeseli İnceleme". Ankara: Maarif Matbaası.
- KOŞAY, Hamit Zübeyr (1974). Finler'in Milli Destanı: Kalevala. Makaleler Ve İncelemeler. Ankara: Ayyıldız Matbaası. Ss.120-123.
- KURAT, Akdes Nimet (1971). Tarih Boyunca Türk-Fin İlişkileri. Belgelerle Türk Tarihi Dergisi. Ss.21-35.
- KURT, İhsan (2012). Türk Atasözlerine Psikolojik Yaklaşımlar. Ankara: Akçağ Yayınları.
- LEISIO, Timo. (2005). Kalevala Poetry In Finnish Folk Music, (Ed. J. Jaakkola ve A. Toivonen) J. Mantyjärvi (Çev.) Inspired By Tradition. Kalevala Poetry In Finnish Music (s. 11–29) Jyvaskyla: Gummerus Kirjapaino Oy.
- LONNROT, E. (1961). Kalevala- The Land Of Hero (2.ed.). W. F. Kirby (Çev.).M. A. Branch (Intro.). London: J. M. Dent & Sons Ltd.
- MANDALOĞLU, Mehmet (2013). İslamiyet'ten Önce Türklerde Aile Hukuku, Türkiyat Araştırmaları Dergisi, S.33, 133-159.
- OINAS, J. Felix (1972). Folk Epic, (Ed. R. Dorson), Folklore and Folklore (s. 99-116). Chicago and London: The University of Chicago Press.
- OLRIK, Alex (2006). Halk Anlatılarının Epik Kuralları. A. Erkan (Çev.). M. Öcal Oğuz, M. EKİNCİ, N. Özdemir, G. Öğüt Eker, S. Gürçayır (Ed.).Halkbiliminde Kuramlar ve Yaklaşımlar I (s.98-111).Ankara: Geleneksel Yayıncılık.
- ONG, J. Walter (2012). Sözlü ve Yazılı Kültür- Sözü Teknolojileşmesi. İstanbul: Metis Yayınları.
- ÖGEL, Bahaeddin (1971). Türk Kültürünün Gelişme Çağları I-II. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- ÖGEL, Bahaeddin (1985). Türk Kültür Tarihine Giriş V. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- ÖGER, Âdem (2006). Buldan Yöresi Ağıt Yakma Geleneği Ve Yöre Ağıtları Üzerine Bir Değerlendirme, Buldan Sempozyumu Bildirileri Cilt I, (Ed. İrfan Ertuğrul; Turgut Tok), 737-751.
- ÖRNEK, Sedat Veyis (2000). Türk Halk Bilimi. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Özbudun, Sibel ve Uysal, Gülfem (2012). 50 Soruda Antropoloji. İstanbul: Bilim ve Gelecek Kitaplığı.
- ÖZDEMİR, Nebi (2005). Türk Eğlence Kültürü. Ankara: Akçağ Yayınları.
- PAPŞU, Murat (2003), "Çerkesler", Atlas Dergisi Sayı: 120/Mart, İstanbul: Atlas Yayıncılık

- PENTİKÄINEN, Juha. (1999). Kalevala Mythology. RitvaPoom(Trans. And Ed.). Indianapolis, Indiana UniversityPress.
- PREMINGER, A. ve diđerleri (1974). Princeton Encyclopedia of Poetry and Poetics. Princeton: Princeton University Press.
- RADLOFF, W. (1990). Samples of Folk Literature From The North Turkic Tribes (Kuzey Türk Kabilelerinden Halk Edebiyatı Örnekleri). Oral Tradition, 5 (1), 73-90.
- SPIES, O. (1941). Türk Halk Kitapları. B. Gönül (Çev.). İstanbul: Rıza Koşkun Basımevi.
- TACEMEN, Ahmet (1998). Türk Kimliği. Niğde Üni. Yayınları
- TARKKA, L. (1996). Transformations of Epic Time And Space: Creating The World's Creation In Kalevala-Metric Poetry (Epik Zaman ve Mekân Geçişleri: Kalevala Ölçüsel Şiirinde Dünyanın Yaratılışını Yaratmak), Oral Tradition, 11 (1), 50–84.
- TAYLOR, A. (1961). Characteristics of German Folklore Studies. R. Dorshon (Ed.). Folklore Research Around The World. (s. 7–15). Bloomington: Indiana University Press.
- TEZCAN, Mahmut (1976). İlkel Toplumlarda Başlık Parası. Ankara Üni. Eğitim Bilimleri Fak. Dergisi, 9 (1), 415-426.
- TOGAN, Zeki Velidi (2011). Türk Destanının Tasnifi. S. Sakaoğlu, A. Duymaz (Ed.). İslamiyet Öncesi Türk Destanları (6.bs.) (s. 31–34). İstanbul: Ötüken Yay.
- YILDIRIM, Dursun (1998). Türk Bitiđi. Ankara: Akçağ Yayınları.